

GYLDENDALS JURIDISKE HÅNDBØKER

ANETTE FJELD
DANIEL M. H. HERDE

Håndbok i skatte- og avgiftsprosedyre

GYLDENDAL

HÅNDBOK I SKATTE- OG AVGIFTSPROSEDYRE

ANETTE FJELD OG DANIEL M. H. HERDE

HÅNDBOK I SKATTE- OG AVGIFTSPROSEDYRE

© Gyldendal Norsk Forlag AS 2021

1. utgave, 1. opplag 2021

ISBN 978-82-05-52471-2

Omslagsdesign: Kristin Berg Johnsen

Layout: Laboremus

Sats: HAVE A BOOK

Brødtekst: Minion 10,5/15 pkt

Papir: Amber Graphic 90 g

Trykk: Opolgraf, Polen 2021

Alle henvendelser om boken kan rettes til

Gyldendal Akademisk

Postboks 6730 St. Olavs plass

0130 Oslo

www.gyldendal.no/akademisk

juridisk@gyldendal.no

Det må ikke kopieres fra denne boken i strid med
åndsverkloven eller avtaler om kopiering inngått med KOPINOR,
interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk. Kopiering
i strid med lov eller avtale kan medføre erstatningsansvar
og inndragning, og kan straffes med bøter eller fengsel.

Alle Gyldendals bøker er produsert i miljøsertifiserte trykkerier.

Se www.gyldendal.no/miljo

Forord

Denne boken ble til fordi forfatterne gjennom eget arbeid så et behov for en bok som samlet problemstillinger som kan oppstå når det er aktuelt å reise søksmål om gyldigheten av et skatte- eller avgiftsvedtak, enten som ledd i et rådgivningsoppdrag eller når en sak står for domstolene.

Søksmål om gyldigheten av forvaltningsvedtak følger som utgangspunkt de alminnelige reglene i tvisteloven¹, med mindre annet er bestemt. Skatteforvaltningsloven kapittel 15 inneholder særregler om søksmål i skatte- og avgiftssaker. Aktørene i en rettssak som gjelder skatte- eller avgiftsrettslige spørsmål, må derfor ha kjennskap til prosessreglene i begge regelsettene samt enkelte ulovfestede regler.

Reglene om bevisavskjæring er viet relativt sett mye plass i boken. Bevisavskjæring er nok det prosessuelle temaet som oftest skaper utfordringer i en skatte- eller avgiftssak. Vi har valgt en noe annen tilnærming til problemstillingen enn den en finner i andre fremstillinger, fordi vi mener dette kan gjøre temaet mer tilgjengelig enn det vi opplever har vært tilfellet til nå.

1 Lov 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister.

Boken er skrevet for alle som arbeider med skatte- og avgiftssaker, herunder rådgivere og ansatte i skatteetaten, advokater som prosederer for den private parten (skattepliktige eller momspliktige) eller for staten og for dommere. Bruken av boken vil nødvendigvis være ulik. For noen, f.eks. den nyutdannede rådgiveren eller advokatfullmektigen som skal prosedere en skatte- eller avgiftssak for første gang, vil det være nyttig å lese boken fra perm til perm. For andre vil boken kunne være nyttig å ha for hånden for å finne raske svar på spørsmål som oppstår i rådgivningen eller under en rettsforhandling, eller den kan være et utgangspunkt for et dypere rettskildesøk.

Boken er en håndbok. Den er en praktisk juridisk bok, som skal treffe bredt. For å gjøre boken så enkel å bruke som mulig er noen temaer av hensyn til sammenhengen omtalt flere steder, og det er laget krysshenvisninger for å øke brukervennligheten. Fremstillingen er sentrert rundt de viktigste lovbestemmelsene, som suppleres med eksempler fra rettspraksis eller erfaringer fra arbeidslivet for å gjøre den praktisk belagt.

Flere har bidratt med å lese gjennom manuskriptet og gi viktige innspill til boken. En stor takk går til den anonyme fagfellen, Henna Maria Råd Valderhaug og Ragnhild Klerud Johannessen for nyttige innspill. Det samme gjelder forlaget som har gitt oss denne muligheten. En stor takk går også til Rolf Saastad og Audun Frøland, som syntes dette var en god idé, og som har stått bak prosjektet. Den største takken går til våre bedre halvdel, Marte og Nils, for deres støtte og forståelse.

Innhold

KAPITTEL 1 INNLEDNING	11
1.1 Bokens oppbygning	11
1.2 Den administrative klagebehandlingen	11
1.2.1 Innledning	11
1.2.2 Den skattepliktiges adgang til å få endret en skattefastsettelse mv.	12
1.2.3 Klage over andre vedtak	13
1.2.4 Krav til klagen	13
1.2.5 Klagefrist og oppreisning	15
1.2.6 Klageorganer	16
1.3 Klageorganets kompetanse	18
1.4 Klagevedtaket	21
1.5 Saksbehandlingstid	24
1.6 Klage eller søksmål avskjærer som et utgangspunkt ikke betalingsplikt	28
1.7 Klage til Skatteklagenemnda eller søksmål direkte for domstolene?	31
KAPITTEL 2 PROSESSFORUTSETNINGER	33
2.1 Innledning	33
2.2 Søksmålgjenstanden	35
2.3 Søksmålsadgang og partsstilling	37
2.3.1 Innledning	37
2.3.2 Den skattepliktiges søksmålsadgang	38

2.3.3	Departementets søksmålsadgang	40
2.3.4	Kommunens søksmålsadgang	43
2.4	Søksmålsfrister	45
2.5	Vilkår for å reise søksmål	49
2.6	Utvidet adgang til å reise søksmål der det er stilt vilkår om at klageadgangen er uttømt	51
2.7	Rett verneting	53
KAPITTEL 3 DOMSTOLENES PRØVINGSKOMPETANSE		56
3.1	Innledning	56
3.2	Domstolenes adgang til å prøve rettsanvendelsen	57
3.3	Domstolenes adgang til å prøve faktumfastsettingen	60
3.4	Domstolenes adgang til å prøve saksbehandlingen	61
3.5	Domstolenes adgang til å prøve det frie skjønn og andre skjønn	63
3.6	Domstolenes adgang til å avsi realitetsavgjørelse	68
KAPITTEL 4 PARTENES PROSESSHANDLINGER OG RETTENS FORHOLD TIL DEM		71
4.1	Innledning	71
4.2	Krav, påstand og rettslig interesse	71
4.3	Påstandsgrunnlag	78
4.4	Rettslige anførsler	81
KAPITTEL 5 SAKENS AVVIKLING		84
5.1	Innledning	84
5.2	Prosessvarsel	85
5.3	Fase én – stevning og tilsvarende	86
5.4	Fase en og fase to – rettsregler	90
5.5	Fase en og fase to – bevis	91
5.6	Fase to – saksforberedelse	92
5.6.1	Bruk av sakkyndige	95
5.6.2	Forholdet til bevisavskjæring	97
5.6.3	Fremdriftsplan og disponering	99
5.7	Fase tre – hoved- eller ankeforhandlingen	102
5.7.1	Rekkefølgen i saksgangen	103
5.7.2	Parts- og vitneforklaringer	104
5.7.3	Prosedyre og sakskostnadsoppgave	106

KAPITTEL 6 BEVIS	108
6.1 Innledning	108
6.2 Bevisvurdering, bevisbyrde og beviskrav	109
6.2.1 Bevisvurdering	109
6.2.2 Bevisbyrde	112
6.2.3 Beviskrav – ulike beviskrav ved alminnelig skatt og tilleggsskatt	115
6.3 Bevismidler	119
6.3.1 Frist for å påberope bevis	119
6.3.2 Dokumentbevis	121
6.3.3 Parts- og vitneforklaringer	122
6.3.4 Sakkyndige	122
6.4 Begrensninger i retten til å påberope nye eller supplerende påstandsgrunnlag eller føre nye bevis	124
6.4.1 Innledning	124
6.4.2 Den skatterettslige bevisavskjæringsregelen	126
6.4.3 Det første hensynet bak regelen – domstolene skal ikke opptre som skattemyndighet	126
6.4.4 Det andre hensynet bak regelen – den skattepliktiges plikt til å opplyse saken	129
6.4.5 I utgangspunktet ikke adgang til å påberope nye eller supplerende påstandsgrunnlag (opplysninger) eller nye bevis som den skattepliktige hadde en oppfordring til å legge frem	135
6.4.6 Unntak fra regelen om at nye opplysninger (nytt påstandsgrunnlag) ikke kan fremmes under domstolsbehandlingen	144
6.4.7 Adgangen til å fremme supplerende opplysninger samt oppfordringsbegrensningen	146
6.4.8 Særlig om opplysninger som ikke er omfattet av opplysningsplikten	151
6.4.9 Nye bevis for nytt påstandsgrunnlag	154
6.4.10 Nye bevis for tidligere påberopt påstandsgrunnlag (opplysning) som er omfattet av en tidligere oppfordring	154
6.4.11 Bevis for generelle erfaringssetninger mv.	156
6.4.12 Staten kan legge frem nye bevis	158
6.4.13 Avgjørelser om bevisavskjæring treffes ved kjennelse	159
6.5 Begrensninger i retten til å føre bevis gjelder ikke for tilleggsskatt	160

KAPITTEL 7 SAKSKOSTNADER	162
7.1 Innledning	162
7.2 Kostnader som kan kreves dekket	164
7.3 Krav til sakskostnadsoppgaven	169
KAPITTEL 8 ANKE	171
8.1 Innledning	171
8.2 Avgjørelser som kan ankes	171
8.3 Ankefrist og avledet anke	172
8.4 Krav til samtykke. Nektelse	174
8.5 Ankegrunner	176
8.6 Anken	177
8.7 Anketilsvar	178
KAPITTEL 9 DOMMER ER BINDENDE	180
KAPITTEL 10 EKSEMPLER PÅ PROSESSKRIV	183
10.1 Eksempel på stevning	184
10.2 Eksempel på sluttinnlegg	187
10.3 Eksempel på fremdriftsplan	190
10.4 Eksempel på sakskostnadsoppgave	192
10.5 Eksempel på anke til lagmannsretten	194
LITTERATUR	199
LOVREGISTER	203
DOMSREGISTER	207
STIKKORDREGISTER	210